

Naujienu Antroji Dalis

NR. 716

CHICAGOS LIETUVIŲ LITERATŪROS DRAUGIJOS LEIDINYS

XX METAI

PRANAS ČEPENAS

CENZŪRA IR LITERATŪRA

Rusijos cenzūra niekuomet nebuvo švelni, bet caro Mikalojaus I meto cenzūra pranešė viską, kas pirmiau buvo. 1826 metais caro Mikalojaus I valdžia apdovanojo Rusijos krašto žmones nauju cenzūros įstatymu, kuris buvo surašytas į 230 paragrafų. Ir anot anuometinio cenzoriaus Glinkos, šiais parafratais vadovaujantis, galima būtų ir "Tėve mūsų" palaikyti jakobinų malda (K. Schilder, Imperator Nikolai I 1903 m. psl. 35).

Kiek anksčiau, valdant dar Mikalojaus I broliui carui Aleksandriui I, buvo sudaryta Vilniaus universiteto studentų slapta filomatų organizacijai byla ir 1824 metais daug filomatų organizacijos narių studentų buvo nubausta įvairiomis bausmėmis, daug jų išsiųsta į Rusiją. Jų tarpe buvo ir poetas Adomas Mickevičius. Jis gyvendamas ištrėmimo, 1828 m. išspausdino lenkiškai veikalą "Konradas Valenrodas". Rusijos cenzūra ir carinė administracija šį kartą nepritaikė nė vieno iš 230 cenzūros įstatymo paragrafų.

Betgi Varšuvoje caro Mikalojaus I valdžios atstovas senatorius Novosilcevas, gavęs iš Petrapilio išspausdintą šį veikalą, rado reikalo tuojau (1828 m. balandžio 10) rašyti raportą caro vietininkui Lenkijoje, didžiajam kunigaikščiui Konstantinui, pabrėždamas, jog Konrado Valenrodo turinys vertas vyriausybės dėmesio, todėl jis ir rašas šį raportą. Savo raportu pradžioje Novosilcevas aiškino, kad prijungtose Rusijai žemėse nėra pakeista nei įstatymų leidimas, nei teismų santvarka, leidžiama visur vartoti lenkų kalbą. Toliau aiškina, jei patriotizmas nepaliečia dabartinės padėties, tai jis galys palikti ir toliau, kaip buvęs. Tačiau patriotizmas įgautas visiškai kitokį pobūdį, kada jis siejamas su ateities svajonėmis, o rašytojų raštai kurstą tautiečiuose panašias nuotaikas.

Esą Adomas Mickevičius išgalvojęs pagarbinti Konradą Valenrodą, turėdamas galvoje ateities Valenrodą, kuris prikels Nepriklausomą Lietuvą. Dage-
lis veikalo eilučių turį tokią paskirtį, ir kaip pavyzdžius iš Konrado Valenrodo veikalo, Novosilcevas pateikia ištraukas lenkų kalba, bet proza atpasakoja jų turinį rusų kalba.

Čia tuos revoliucinguosius žodžius, kurie, anot Novosilcevo, griovė Rusijos valstybės pagrindus, išrašau, panaudodamas Konrado Valenrodo — V. Mykolaičio - Putino vertimą 1953 m. (išsp. JAV).

Pirmąjį raportan pavyzdį Novosilcevas pamėmė šį:

"Vai ne, sūnau! Turiu aš godą svarbią:
Aš noriu likti su tavim gedėti
Ir tavo žygio didžiū šlove-garbę
I skambią kainą kenčiantiems sudėti.
Aš Lietuvą apeisiu, kolei gyvas,
Paleisiu dainą į miestus ir kiemus —,
Skanduos ją dainiai mūsųos, o
Namie vaikams ją dainuos saugyvės
Iš tos dainos prie lopšio ir prie vygės
Išsaugs už mūsų kaulus keršto žygis!"

(Konradas Valenrodas,
79-80 psl.).

Novosilcevas teigia, kad Konradas Valenrodas turįs politinių tikslų ir jis drįstas atkreipti dėmesį į tai, kad minimas veikalas galys turėti poveikio ir į moralę. Ir vėl cituoja iš minimo veikalo posmus:

"Metai jaunystės greit plaukė,
ašgi kaip vokitis augau.
Valteriu aš vadinausi, Alfo gi pavardę davė.
Vardas vokiškas buvo, siela lietuviška liko.
Liko skausmas giminei, o neapykanta priešui".
(45-46 psl.).

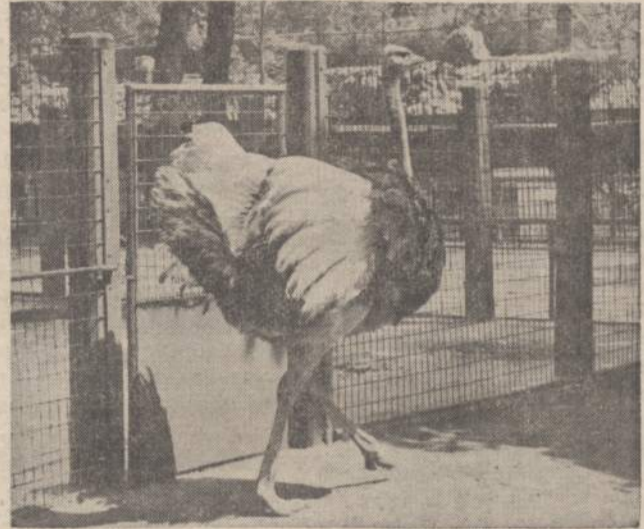
Senatorių Novosilceva nepaprastai papiktino drąsus lietuvių žodžiai ir jo išdidi kalba dėl kryžiuočių kariuomenės pražudymo.

Toji kalba taip skamba:

Aš greitai mirsiu — ko jums dar bereikia?
Ataskaitos? Aš jos nepagalėsiu.
Pažvelkit į mirties tą piūtį klaidą.
miestų pelenus, krūvas griuvėsių.
Jūs girdit, pūgos sniego pusnį pučia, —
Ten šala jūsų karžygių likučiai.
Jūs girdit alkaną šunijos gaują, —
Tai kryžiaus vyrų grobais jie puotauja.
Tai mano darbas! Nieko jau nebenoriu.
Ar šimtagalvės hidros nūn gailuos?
Aš, kaip Samsonas, griaudamas piliorių,
Ir pats žudausi rāmo to griuvėsiuos!"
(81 psl.).

Novosilcevas, susisielojęs dėl tokių idėjų paplitimo, siūlė savo receptą, kad panašius veikalus — A. Mickevičiaus ir kitų — duotų Vilniaus cenzūrai cenzuruoti, o ji jau sugebėtų sulaukyti kenksmingus spaudinius. Maždaug tokio pat turinio raštą Novosilcevas buvo parašęs ir slaptosios Rusijos policijos viršininkui gen. Beckendorfiui.

(Nukelta į 3 psl.)

Parkų Distrikto birželio mėnesiui Linkolno Parko zoologijos sodo "valdovu" parinko paukštį strutį arba štrausą. Šis stiprus ir nepaprastai greitai bėgantis paukštis yra kilęs iš Afrikos, užauga iki 5 pėdų aukščio ir 300 svarų sunkumo, o kai iškelia galvą — siekia iki 7 pėdų. Stručio amžius yra veik vienodo ilgumo su žmogaus amžiumi. Jis minta mažais žvėriukais, vabzdžiais, vaisiais, sėklomis ir augalų daigais. Gali daug dienų išgyventi negėres vandens.

VANDA AUGUSTAITIENĖ

Adomas Mickevičius ir jo Krymo sonetai

(parašyti ištrėmimo metu 1825–1829)

Šių metų vasario mėn. atvykęs iš Lenkijos, Krokuvos universiteto, prof. M. Kubacki skaitė paskaitą Muencheno Universitete Slavų Seminare lenkų kalba: "Sonety Krymskie Adama Mickiewicza".

Įžangoje profesorius priminė Goethe's žodžius: "Wer den Dichter will verstehen, muss in Dichters Lande gehen" (Kas nori suprasti poetą, turi pažinti jo kraštą). Todėl eidamas šiuo motto, kad tikrai suprasti Mickevičiaus Krymo sonetus prof. Kubacki, gavęs iš Sovietų vyriausybės leidimą, nuvyko į Krymą ir aplankė visas tas vietas, kur Mickevičius, būdamas ištrėmimo, tose vietose gamtos ir jos reginių paveiktas, sukūrė savo sonetus. Iš tų, kurie liečia Lietuvą, bandžiau išversti du. Be to, jie labiausiai atitinka ir mūsų šių dienų nuotaiką.

AKERMANO STEPĖS¹⁾

Išplaukiau į beribę sauso okeano.
Tarp banguojančių pievų, per gėlių marias,
Pro rausvo, kaip karoliai, burjono²⁾ salas
Neria, lyg laivas, vežimas mano...
Jau temsta... niekur kelio nei kurhano³⁾.
Žiūriu į dangų, ieškau kelrodžio žvaigždynė:
Tenai suvito debesys, argi tai aušrinė?
Tai spindi Dniestras, tai sužibo lempa⁴⁾ Akermanol

Sustokim!... Taip tylul... Girdžiu gervės traukia
Aukščiau, negu pasiekt galėtų sakalo žvilgsnis,
Girdžiu kaip peteliškė supasi ant žiedo

Ir šliaužia ant sausos žolės žaltys...

Tokios nepaprastos, pagautas ty-lumės,
Stengiuos įtempti klausą dar daugiau,
O gal išgirsiu balsą aš... iš Lietuvos?...
Bet veltui... nieks nešaukia. Va-žiukime toliau!

PILIGRIMAS

Po mano kojom grožio ir gausės šalis,
Viršų — dangaus mėlynė, šalia — vaizdas gražus:
Kodėl tad skrenda mano mintys ir širdis
Į tolimus kraštus ir tolimesnius dar laikus?

O Lietuva! Maloniau man dainavo Tavo ošiančios giraitės,
Nei Bajdaro lakštingalos ir Selhiro mergaitės.
Ir linksmesnis aš mindžiojau tavo pelkynus,
Nei aukso ananasus ir granatų rubinus.

Toks svetimas! Ir toks viliojantis aplink mane pasaulis.
Kodėl tad išsiblaškęs dūsauju be atvangos
Ir vis ilgiosi tos, kurią mylėjau savo dienų rytuos?

Jinai liko tenai, mano brangioj šalyj...
Ta šalis iš manęs atimta!

¹⁾ Akermanas — Dniestro itakoje mažas uostas į vakarus nuo Odesos.
²⁾ Burjonas — stepių laukinė žolė rausvos (karolių) spalvos auganti pelkynuose, dėl ko jie aplenkiami.
³⁾ kurhanas — milžinkapis.
⁴⁾ Akermano lempa uždegta aplėtam minarete, kuri reflektuojant Dniestro įtakos ramų vandens paviršių, buvo žvejų naudojama kaip švyturys.

Einant mano taku, kuriuo ejom draugu,
Ar ji dar prisimena mane kada?

Apvažiavęs tas pačias vietas, kurios minimos sonetuose, prof. Kubacki savo paskaitoje smulkiai išdėstė visų tų gamtos reiškinų įtaką į Mickevičiaus sonetų kūrinį, ir jis suprato reikšmę minėtos sonetuose Akermano lempos, stepių beribės (sausio okeano), burjano augalo salų (kurių reikia vengti, nes tai pelkynai), Baidaro lakstingalų ir Salhiro mergaičių giesmių reikšmę ir įtaką į Mickevičiaus kūrinių.

Tarp kitko gerb. profesorius paminėjo, kad, nežinint tų gamtos reiškinų, Mickevičius savo sonetuose prisiminė Lietuvą.

Tačiau savo tėvynės prisiminimas sonetuose Mickevičiaus ypatingai stipriai išreikštas. Nors po savo kojom jis turi (mato) tą grožio ir turty (gausos) šalį, viršuj dangaus mėlynę, bet jo mintys skrenda Lietuvon: "O Lietuva" — sako jis — "maloniau man dainavo Tavo ošiančios giraitės, nei Baidaro lakstingalos ir Salhiro mergaitės". Ir jis jautėsi laimingesnis, mindžiodamas tenai — Lietuvoje — samanotus pelkynus, nei auksinius ananasus, bei granatų rubinus.

Nors Krymo krašto grožio ir jo vaisių gausumo negalima palyginti su Lietuvos pelkėmis, vistiek Mickevičiui buvo artimesni, saviškesni Lietuvos pelkynai, negu pietų — Krymo — grožis ir to krašto vaisių gausumas...

Grožėdamasis pietų gamtos grožybėmis, Mickevičius neužmiršo Lietuvos. O kituose visuose savo kūriniuose Mickevičius rašė tik apie Lietuvą: "Konradas Vallenrodas", "Gražina", "Vėlės", o savo didžiausią poemą "Ponas Tadas — Pan Tadeusz" pradeda ž o d ž i a i s "Litwo, ojezyna moja! — Lietuva, tėvynė mano!"...

Prisimindama tą, pō paskaitos, aš paklausiau profesorių kam priklauso Mickevičius, lietuviams ar lenkams, dar pastebint, kad čia labai komplikuo-tas klausimas. Į tai profesorius: "nieko čia sudėtingo nėra, ponai, kokią kalbą autorius rašo, tokia tautai jis ir priklauso". — Iš tiesų, tai labai supras-tintas, sakytai paviršutiniškas, atsakymas... Tačiau, jeigu nustatytį rašytojo priklausomybę tautai (ir ryšium su tuo suprasti jo kūrybą) ir jei tai priklausytų vien tik nuo kalbos, kuria jis rašė, tai pačiam profesoriui K. nebuvo reikalo važinėti į Krymą ir tyrinėti tas vietas, kur Mickevičius kūrė savo sonetus. Tuo pačiu profesorius įrodė, jog tam, kad būtų galima suprasti poetą, reikia dar pažinti tą kraštą, kuriame jis gyveno ir kūrė. Bet Mickevičius, išstremtas Kryman, gyveno tenai priversinai ir kaip tremtinys ilgėjosi Lietuvos — savo tėvynės. Todėl, einant gerb. profesorius motto ir jo praktika, kad galetumėme suprasti visą Mickevičiaus kūrybą, tektų aplankyti tas Lietuvos vietas, kuriose Mic-

kevičius, dar laisvas būdamas, gyveno ir taip lietuviškai jautė, kaip jojo kūrinių charakteriai.

Mickevičius niekad negyveno Lenkijoje (išskyrus 1831 m. sukilimą, kai pasitraukęs iš Lietuvos, praleido keletą mėnesių Poznanėje), Lenkijos nepažino ir nieko apie Lenkijos gyvenimą nerašė. Visa jojo kūryba — Lietuva, lietuvių bajorų luomas, kalbančių lenkiškai, kaip ir jis pats. Su Lenkija ji rīšo tik lenkų kalbą, kuria jis rašė, kaip ir kitus Lietuvos bajorus, kalbančius lenkiškai.

A. Mickevičius gimė 1799 m. sausio mėn. 4 dieną istorinėje Lietuvoje, Zaosės dv., Naugarduko apskrityje, Baltgudijoje. Jo bočiai gyveno Radūnės apskr. Vilniuje, iki paskutiniųjų laikų lietuviškiausioje srityje. Jis studijavo Vilniuje, mokytojavo Kaune, 1824 m. išstremtas į Pietų Rusiją (Krymą), iš ten išvyko Maskvon, vėliau Petrapilin ir 1829 metais išvykęs užsienin, gyveno įvairiuose kraštuose ir 1855 m., užsikrėtęs cholera, mirė Konstantinopolyje.

"Mykolas Biržiška sakosi iš mažens labai mėgęs Mickevičiaus raštus, kurie jį veikė ne vien kaip jaunuolį, bet ir kaip tautiškai atbundantį lietuvių, didžiausiam lenkų poete atrandantį ir pajuntantį tokį pat, kaip ir jis, lietuvių — lenkiškai kalbantį, lenkiškai rašantį, lenkiškai veikiantį, betgi lietuvių... Jo lenkiškieji kūriniai toki man buvo savi, o jo patriotinis ir iš viso lenkiškas veikimas vis ir vis man lietuviškumu dvelkė". (Santarvė 6, 1955, 251). M. Biržiškai, iš jaunystės kalbančiam lenkiškai, Mickevičiaus kūriniai buvo atsivertimo į lietuviybę ir grįžimo į lietuvių kalbos vartojimą akstinu, o Mickevičiaus asmenyje jis juto tokį pat lietuvių, kaip ir jis pats, tik lenkiškai kalbantį...

Tokių lenkiškai kalbančių lietuvių Mickevičiaus — Biržiškos jaunystės laikais buvo tūkstančiai. Biržiška gyveno vėliau už Mickevičių (1882—1963). Deja, nieks negali pasakyti, kaip galutinai būtų apsisprendęs Mickevičius, jei būtų gyvenęs Biržiškos laikais. Oskaras Milašius nemokėjo taip pat lietuvių kalbos, rašė prancūziškai, buvo Lietuvos tarnyboje (pasiuntiniu Paryžiuje) ir laikė save lietuviu. Jurgis Baltrušaitis (1873—1944) iki Lietuvos nepriklausomybės atstatymo rašė rusiškai, besikuriant Lietuvai buvo pirmu Lietuvos pasiuntiniu Maskvoje ir lietuvių kalbą savo pirmus eilėrašius pradėjo spausdinti tik 1931 metais. Bet, kaip Baltrušaičio rusiškai rašytoje kūryboje vyravo lietuviškas elementas, lygiai taip pat Mickevičiaus lenkiškai rašytoje kūryboje vyravo tas pats lietuviškas elementas. Niekas tačiau šiandien iš mūsų neišskiria Baltrušaitį iš lietuvių rašytojų poetų.

Lietuvos — Lenkijos Unijos rezultatas davė daugybę asmenų, panašių į Mickevičių — Biržišką ir kitus. Donatas Malinuskas, Nepriklausomybės akto signataras, lietuvis — patriotas iki pat mirties (Lietuvos lai-

Mažvydis ar Mažvydas (Mažvydas)?

Kai kas tvirtina, kad Mažvydas yra žemaitiška pavardė. Ne. Niekados joks žemaitis tos pavardės nėra taip taręs, kaip sūlo tarti Lietuvių Enciklopedija, A. S. Pagal tą siūlymą žemaičiams reiktų tarti Mažvids. Bet toks tarimas yra visai priešingas žemaičių kalbos — (tarmės) dvasiai ir keistai rėžiantis ausį. Ir greičiau žemaitį užmuši su grybo kotu, negu jis kad ir apsirikęs pasakytų Mažvids. Ta pati L. E. sako, kad tos pavardės gyvųjų tarpe jau nebėra. Ir taip ir ne.

Panagrinėkime kaip žemaičiai tą pavardę ištaria.

Tos rūšies dvireikšmių pavardžių žemaičiai turi du padalinus. Prie pirmo padalinio priklauso pavardės: Montvids, Tarvydis, žadvydis, šedvydis, Galvydis ir t. t.

Šito padalinio pirmoji pavardės riami ilgai, su ilgu kirčiu; antroji — trumpai su trumpu vos girdimu "i". Prie antro padalinio priklauso pavardės: Mažvydis, žadvydis, Galvydis ir t. t. Šito padalinio pirmoji pavardės dalis yra tariama trumpai ir be kirčio; antroji — ilgai su ilgu

kirčiu ant prieš paskutinio ilgo "y".

Visos tos dvireikšmės pavardės, kurių pirmoji dalis yra tariama ilgai, antroji — yra tariama trumpai "vids". O tos pavardės, kurių pirmoji dalis yra tariama trumpai, antroji — dalis yra tariama ilgai "vydis".

Tai dabar į kurį padalinį reikia įrikiuoti Mažvydį?

Paveizėkim, kaip žemaičiai ištaria kitas panašias dvireikšmes pavardes ir dvireikšmius pavadinimus. Turime šitokias pavardes: Mažionis (Mažjonis), Mažons (Mažjons), Mažotis, Mažrėms, Mažbotis, mažlietūvis, mažvalkis ir t. t. Visose šiose dvireikšmėse pavardėse ir pavadinimuose tasai "maž" yra tariamas trumpai. O Mažvydžio pavardė prasideda su maž ir tą maž reikia tarti trumpai o ne ilgai. Jei pirmoji pavardės dalis yra tariama trumpai, tai antrąją dalį reikia tarti vydis o ne vids (vydas). Iš šito išeina, kad žemaitiška pavardė yra Mažvydis o ne Mažvydas (Mažvydas).

Dar žvilgtelėkime ar žemaičiai (Nukelta į 4-tą psl.)

kaisy) neišmoko lietuvių kalbos. Antras to akto signataras Stasys Narutavičius (nužudytojo Lenkijos prezidento Gabrielio Narutavičiaus brolis) ir jojo visa šeima kalbėjo lietuviškai — žemaitiškai. Vieni gyveno Lenkijoje, kiti Lietuvoje ir vis dvejojė, kas jie esą — lietuviai ar lenkai? ... Jiems buvo nelen-gva apsispręsti ir jie patys sakydavo, kad jie esą Lietuvos — Lenkijos Unijos tragedijos padaras... Taigi — jie buvo dar likę unijotais... Bet jie taip pat nebuvo lenkais šių dienų supratimu, Lenkijoje jie jausdavosi svetimais ir su lenkais nesutapo.

Neminint daugiau tokios rūšies pavyzdžių, grįžkime prie Mickevičiaus kūrybos. Prisimindami dailiosios literatūros esmę ir uždavinius, — jeigu ją ja atvaizduojama meninėje formoje tautos gyvenamo laikotarpio — vienos arba kitos srities (ar visos tautos) charakterį, sutraukus į literatūrinius charakterius, sukoncentravus, pabrėžus ir net dalinai juos suhiperbolinus, tai, kai Mickevičius rašė tik apie Lietuvą, tai tuo pačiu jis tampa lietuvių tautos rašytoju. Vien kalba (lenkų) nepadaro jį dar tos tautos rašytoju. Senesnieji lenkų poetai rašė lotyniškai, tik Mikolaj Rejz Naglowiec pradėjo rašyti lenkiškai.

Adomas Mickevičius savo kūriniuose rašė iš Lietuvos bajorų luomo gyvenimo ("Ponas Tadas"), taip kaip gyvenęs 1763—1833 m. Antanas Strazdelis ir Prūsų Lietuvoje Kristijonas Donelaičius (1714—1780) rašė lietuvių kalbą iš Lietuvos baudiuninkų (būrų) gyvenimo ir savo raštus spausdino pradžioje XIX šimtmečio, tuo pat laikotarpiu, kai ir A. Mickevičius. (Strazdelio raštai pasirodė 1814 m., Donelaičio "Metai" 1820 m., A. Mickevičiaus: "Konradas Va-

lenrodas" 1828, "Ponas Tadas" 1834 m.). Tokiu būdu A. Mickevičius papildė to laikotarpio lietuvių tautos socialinę struktūrą ir todėl jojo kūriniai lietuvių literatūroje turi užimti tinkamą vietą (suprantama išver-tus į lietuvių kalbą) ir visai be-reikalo, kai kuriuose lietuvių literatūros leidiniuose per greit jų atsižadėta. Kaip mes neat-sisakom istorijos mokslė iš Lietuvos — Lenkijos unijos laikotarpio, lygiai taip pat neturime atsisakyti literatūros kūrinių — unijos padaro.

Šiuo metu yra verčiamas A. Mickevičiaus "Ponas Tadas" į vokiečių kalbą, ir kai jis pasirodys, vokiečiai, be abejonės, pasisakys dėl jojo kūrybos.

Suprantama, lenkai jį laiko savo rašytoju, rašiusiu lenkų kalbą, tik vienu iš tokių, kurie nerašė iš Lenkijos gyvenimo.

O kuriai tautai priklausė Mickevičius, tai atrodo netektų abejoti. Šių dienų supratimu — nei lenkams, nei lietuviams. Jis buvo Lietuvos — Lenkijos unijos padaras, lietuvis unijotas dar neapsisprendęs. Tokių dar buvo iki pat paskutiniųjų dienų (1939 m.) Lietuvoje ir Lenkijoje, kurie dar galutinai negalėjo apsispręsti. Minėta Narutavičiaus šeima sakydavo: tik laikas galutinai išdildys Lietuvos — Lenkijos unijos padarus ir suskirstys buvusios unijotiškos bajorijos ipėdinius į lenkus ir lietuvius.

Po keleto šių samprotavimų, baigiant, grįžkime prie A. Mickevičiaus sonetų, kur jis tyfumoje įtempęs klausą sako: "O gal išgirsiu balsą aš... iš Lietuvos? — Bet nieks manęs nėsaukia!..." — To ilgesio nepatenkinimas išsaukia poetui nusi-vylimą, norą užsimiršti ir jį sušunka: "Važiukime toliau!..." Mickevičius pasisako, kad Lietuva jam buvo brangesnė už viską.

PLIUSINIS BENDRAKELEIVIS

Ponas Habedankas visada priklausė tai viengungių rūšiai, kurios atstovai tvarko visą savo gyvenimą pagal iš anksto numatytą planą, nesuprantamą kitiems dvikojams, gyvenantiems, taip sakant, iš inercijos. Be to, ponas Habedankas buvo labai nekalbus, ir niekas nebūtų įstengęs sugriauti jo įsitikinimo, kad pati geriausia draugija — tai jis pats su savim. Bet neseniai ponas Habedankas pirkė mažą automobilį ir kažkodėl pajuto, kad jį erzina tuščia vieta šalia vairo. Kadangi ponas Habedankas nesugebėjo pats sau išsiaiškinti, kodėl jį erzina tuščia vieta, tai jis nutarė nesikankinti ir visą klausimą išspręsti labai paprastu būdu: užpildyti tuštumą. Vietiniame laikraštyje pasirodė skelbimas: "Rimtas viengungis, keturiasdešimt metų, ieško bendrakeleivės. Važiuoja lengva mašina į Ispaniją, gal ir į Italiją. Prašau rašyti ir t. t."

Pirmoji parašė laišką panelė Bruknerytė. "Ak", galvojo ji, "Ispanija, automobilis, rimtas viengungis. O gal? Juk aš nebūčiau, o ir amžius tinkamas..."

Kaip ten bebūtų buvę, bet kadangi panelė Bruknerytė iš tikro buvo nebūrauri ir buvo atsiliepusi pati pirmoji, tai ponas Habedankas, nedelsdamas ir nesvyruodamas susitarė su ja. Ir už poros dienų panelė Bruknerytė jau važiuojo į pietus.

Iš pradžių viskas buvo puiku. Panelė Bruknerytė sėdėjo šalia pono Habedanko ir paslapčiomis gėrėjosi jo energingumu ir profilu. Didžiam jos nusidžiūvimui ponas Habedankas, atsisėdęs prie vairo ir paklauses, ar ji patogia sėdi, jau mažiausia dvi valandas nepratarė nė žodžio. Tiek to, jis nebuvo, matyti, geras vairuotojas, bet juk tuo tarpu kelias buvo beveik tuščias, ir jų dispozicijoje buvo pakankamai plotas. Pagaliau panelė Bruknerytė neiškentė ir pati pakalbino "rimtąjį viengungį". Deja, šaltas, kaip ledas, ponas Habedankas, atrodo, nė negirdėjo, kad jį kalbina daili panelė. Ir antrą sykį deja: taip tik atrodė. Iš tikrųjų panelė Bruknerytė iškalbingumas, vos tik jai pradėjus plepėti, pradėjo erzinti poną Habedanką, kaip kad pirmiau erzino tuščia vieta.

I vakarą pono Habedanko nervai virpėjo, lyg perkrauti telegrafo laidai, bet "tinklas" dar šiaip taip laikėsi. Kitą dieną nervų tinklas plyšo, ir sunku net įsivaizduoti, ką ėmė išdarinėti ramūs ir rimtasis viengungis! Jis vos išvengė susidūrimo su greituoju tauriniu, nepastebėjęs, kad pervažiavimo skersinis jau buvo pradėjęs leistis žemyn; jis beveik nuvairavo savo mažąjį "Volkswageną" į griovį; jis visą laiką važiuojo taip,

kad grėsė pavojus susidurti su didesniais automobiliais; jis čia stabdė, čia vėl varė savo riedantį riešutą. Panelė Bruknerytė skrandis vykdė saltomortales, vieną po kitos. Jos gagenimas nuščiavo, ji kovojo dėl savo gyvybės.

— Labiau į kairę! Lėčiau, lėčiau! suriko ji. — O dabar greičiau, nes mes pateksime po sunkvežimio ratais...

Bet ponas Habedankas labai mėgo visokią, o visų pirma — asmenišką, nepriklausomybę.

— Prašau nesikišti ne į savo reikalus! — subaubė jis ir vos spėjo sustabdyti savo riešutą dviejų centimetrų atstumu nuo penkių tonų sunkvežimio.

Panelė Bruknerytė išsoko iš riešuto, rėkdama:

— Aš nė vienos minutės nevažiuoju daugiau su jumis, idiote! — Ji paprašė sunkvežimio šoferį leisti jai pavažiuoti iki artimiausio miestelio.

Ponas Habedankas atsiduso ir pajudėjo normaliu tempu link savo kelionės tikslo. Pat pirmajai progai pasitaikius jis nusipirkė didelę pliusinę mešką ir pasodino ją "Volkswagen" greta savęs.

Vertė E. J.

Jei lenkai nebūtų turėję Jogailos...

Lenkai šiemet turi vieną ypatingą progą pasididžiuoti, tai yra vienu iš seniausių Europos universitetų, iš senovės garsiuoju Jogailos-Jagailonų universitetu Krokovoje.

Amerikos lenkų susivienijimo organas Dziennik Zwiazkowy (Zgoda) gegužės 9 d. nr. straipsnyje "Chicago universitetas pagerbė Jogailos Universitetą" rašo, kad prieš keletą metų garsi JAV leidykla Almanac paskelbusi, jog Jogailos (Jagielonski) universitetas yra "seniausioji Rusijos mokslo įstaiga" ir ta proga Krokuvą priskyrusi Rusijai, neturėdama supratimo, kad 1364 metais (kada buvo įsteigtas Jogailos universitetas) jokios Rusijos dar nė būte nebuvo, ir jos (Rusijos) užuomazga, "laukinė ir barbariška Didžioji Maskvos Kunigaikštija tebedejavo vilkdama mongolų jungą..."

Lenkams protestuojant, ši klaida buvo atitaisyta, rašo Dziennik, bet tame pačiame Almanache tebefiguroja kita stambi klaida, kur pasakyta, kad karaliaus Stepono Batoro 1578 metais įsteigtas Vilniaus universitetas yra "seniausias rusų universitetas". Laikraštis primena, kad pirmasis rusų universitetas Maskvoje buvo įsteigtas tik 1755 metais.

Jogailos universitetui Krokovoje šiemet suėjo lygiai 600 metų amžiaus.

Pasveikink savo draugus per "Naujienas"

(Tęsinys iš 1-mo pusl.)

Abiejų raportų autoriais laikomi senatorius Novosilcevas ir Vilniaus univ. prof. Szydlowski (W. Billip, A. Mickiewicz w oczach współczesnych 1962).

Šie dalykai dėjosi Rusijoje prieš šimtą trisdešimt penkeris metus. Ir tada ir dabar, matyt, Vilniaus cenzūra stipresnė, kaip tuomet Petrapilio ar dabar Maskvos.

Šiuo metu jau tenka kalbėti dėl literatūrinių dalykų kito Mickevičiaus, vadinamojo Vinco Mickevičiaus - Kapsuko. Jo vardą bolševikai ir Marijampolės miestą pavadino, suteikė Vilniaus universitetui taip pat jo vardą, paminklus stato, raštų jo tomus leidžia, kiekviena proga garbina. Taip. Okupacinė valdžia Lietuvoje labai dažnai jam smilkina, bet jo kadaise rašytus dalykus Vilniaus cenzūra griežtai cenzūroja.

1917 m. Jungtinėse Amerikos Valstybėse žurnalo Kovos spaustuvė išspausdino V. Kapsuko parašytą rašytojo Jono Biliūno monografiją, kur autorius V. Kapsukas davė kelias rašytojo Jono Biliūno laiškų ištraukas. Dabar okupuotoje Lietuvoje spausdinami visi V. Kapsuko "literatūriniai" darbai daugelyje raštų tomų. Kalbamoji V. Kapsuko rašytojo Jono Biliūno monografija išspausdinta V raštų tome (1963).

Argi jo raštų necenzūrovo Vilniaus cenzūra? Ir dabartiniai cenzoriai, kaip kadaise senatorius Novosilcevas, bijo palyginimų, sugretinimų, carinės valdžios darbų priminimų, nes Sovietų Rusijos valdymo metodai dar rafinuotesni ir žiauresni. Dėl šios priežasties vilniškė cenzūra nepraleido daug dalykų iš Amerikoje spausdintos V. Kapsuko rašytojo Jono Biliūno monografijos, kad nepasipiktintų sovietiniai rusai.

Pavyzdžiui išbraukė iš V. Kapsuko monografijos rašyto-

jo Jono Biliūno tokią laišką ištrauką: "Argi galima dvasiškas Maskolijos gyvenimas palyginti su Vakarų Europos gyvenimu! Jeigu Maskolijoje tave slėgė, vargino ir migdino, tai čia užsienyje gaivina; Maskolijoje, matydamas apsiaustas kazokų mokyklas, pradėdi mokslo neapkęsti, juo nesūinteresuoji, o čia tuo tarpu myli ir guodoji, nes matai jo vertę ir laisvę ir t. t..." (Palygink V. Kapsukas, Jonas Biliūnas 1917, psl. 57 ir V. Kapsuko raštai V t. 1963, psl. 398).

Šis rašytojo Jono Biliūno laiškas nepaprastai būdingas ir aktualus sugretinimui ir dabartinės padėties Sovietų Rusijoje ir okupuotoje Lietuvoje su Vakarų Europa, todėl ir bijo cenzoriai parodyti J. Biliūno nusiteikimo ir pažiūrų į Rusijos gyvenimą.

Be ištisų pastraipų praleidimo, cenzoriai braukia ir rusams nepatinkamus atskirus posakius, pavyzdžiui "visiškai išsigydysi nuo maskolijos raugo" nubraukta. (Palygink V. Kapsukas, Jonas Biliūnas, psl. 56 ir V. Kapsuko raštų t. V., psl. 398).

Nevarginsiu skaitytojo su tolimesniais pavyzdžiais, nes ir šie jau akivaizdžiai rodo Vilniaus cenzūros stropumą ir nesiskaitymą ir su savo mirusių vadų rašytais darbais.

Visiems šitokiems dalykams, kurie dabar vyksta okupuotoje Lietuvoje, geriau tikėtų ne cenzūros terminas, bet klastojimo, kurių gausu okupuotoje Lietuvoje leidžiamose knygose.

WE WILL PAY YOUR BILLS!
NO CO-SIGNERS!
NO COLLATERAL!
Call Mr. Fields
FINANCIAL AID CORP.
FRanklin 2-2568
OR
MICHigan 2-5565

"NAUJIENOS" KIEKVIENO DARBO ŽMOGAUS DRAUGAS IR BŪČIULIS

BARNET 5c & 10c STORES

NEW LOCATION — 2807-09 N. CLYBURN
• Servicing Chicagoland's Area with Complete Everyday Dime Store Needs •
OTHER LOCATIONS:
8319 South Racine 1816 Blue Island Avenue
7440 Cottage Grove 6802 West Roosevelt Road
551 West 120th Street Oak Park, Illinois
208-10 South Cicero Ave.

DONALD PETKUS

ANTHONY PETKUS

A. PETKUS & SŪNUS

NAUJA KOPLYČIA

MARQUETTE FUNERAL HOME

2533 West 71st Street

(Maplewood gatvės kampas)

GRovehill 6-2345

TOwnhall 3-2108

Pilnas laidotuvių aptarnavimas, įskaitant karstą ir pasinaudojimą mūsų gražiomis koplyčiomis, yra nuo \$375.00; \$430.00; \$595.00; \$650.00; \$695.00; \$750.00; \$875.00; \$895.00; \$945.00; \$975.00; \$900.00 ir daugiau. Karstą galima pasirinkti koplyčioje.

GRAŽIOS INDIVIDUALINĖS KOPLYČIOS
MAŠINOMS PASTATYTI AIKŠTĖ

Lietuviams teikiama šios rūšies patarnavimus 30 metų.

MŪSŲ ŽINGSNIAI

Leidžia Santara ir Sambi Šviesa Chicagoje.
Redaguoja Rita Kavolienė
Medžiagą siųsti: 622 Nicholas St., Defiance, Ohio

7 METAI

NR. 11 (204)

Atsišaukimas į Amerikos lietuvių jaunąją kartą

Mieli kolegos:

Visais laikais jaunoji karta dalyvavo priešakinėse politinės kovos gretose. Politinis sąmoningumas yra mūsų misija ir tradicija. Ypač šiandieną, kada mūsų tauta yra priespaudoje ir kada komunistiniame pasaulyje išgali suirutė, o dalis komunistinio pasaulio ieško koegzistencijos ir pasidalinimų įtakos sferomis su vakarais, politinis išėivijos darbas įgauna dar didesnę reikšmę. Jaunosios kartos tautinė esmė ir padėtis įpareigoja ją:

1. Prisidėti prie bendrų išėivijos pastangų dėl Lietuvos nepriklausomybės atgavimo.

2. Dalyvauti pasaulio jaunimo sąjūdžiuose ir ten atstovauti pavergtos tautos jaunimą ir jo interesus.

3. Dalyvauti, su politine misija, savo gyvenamojo krašto jaunimo ir studentijos veikloje.

4. Ugdyti politinį sąmoningumą pačioje jauniausioje išėivijos kartoje.

Šių uždavinių tolimesniai ir tikslingesniai apibrėžimui ir vykdymui aptarti nėra geresnės progos, kaip Amerikos lietuvių tarybos šaukiamas Amerikos Lietuvių kongresas birželio mėn. 26-28 d.d. Shoreham Hotel, Washington, D.C. Šio kongreso tikslas yra: "Pademonstruoti Amerikos lietuvių vieningumą kovoje už Lietuvos išlaisvinimą, pareikšti padėką arba pasisakyti dėl JAV vedamos politikos Lietuvos išlaisvinimo reikalu, aptarti pasiruošimą specialiai akcijai, reikalaujančiai plačios visuomenės įsijungimo bei paramos."

Mes, žemiau pasirašę jaunimo organizacijų atstovai, kviečiame visą lietuvių jaunimą gausiai dalyvauti kongrese ir pademonstruoti jaunosios kartos solidarumą kovoje dėl Lietuvos laisvės. Kongrese numatyta speciali sesija, suorganizuota jaunosios kartos organizacijų atstovų pasitarimas politinės veiklos klausimais bei bendra Amerikos Lietuvių tarybos organizuojama programa, kaip JAV kongreso narių lankymas ir t.t.

Parodykime lietuvių visuomenei ir pasauliui, kad lietuvių išėivijos jaunoji karta ryžtingai stovi Lietuvos interesų sargyboje.

IKI PASIMATYMO WASHINGTONĖ!

Amerikos Lietuvių kongreso Jaunimo koordinatoriai: Algimantas Gureckas — Lietuvių Jaunimo federacijos pirmininkas, Tomas Remeikis — ALTO valdybos vicepirmininkas, Algis Zapparackas — Lietuvių studentų sąjungos JAV pirmininkas.

Jaunimo organizacijos: Audronė Kubiliūtė — Akademikų skaučių draugovės pirmininkė, Stepas Matas — Filisterių skautų sąjūdžio pirmininkas, Liudas Šlenys — Korp! Gintaras pirmininkas, Arūnas Udrys — Lietuvių studentų sąjungos JAV vicepirmininkas, Vaclovas Mažeika — Korp! Neo-Lituania pirmininkas, Jonas Valaitis — Santaros-Šviesos federacijos pirmininkas, Studentų ateitininkų sąjungos centro valdyba, Vytautas Demereckis — Korp! Vytis pirmininkas.

Darbai ir žygiai

— Visoje Amerikoje šio mėnesio 9-10 d.d. vyko rinkimai į Lietuvių Bendruomenės Tarybą. Chicagos rinkiminėje apygardoje į Tarybą išrinkti Valdas Adamkavičius ir Karolis Drunga. Įdomu pastebėti, kad Valdas Adamkavičius, JAV LB Centro Valdybos vicepirmininkas ir buvęs Studentų Santaros pirmininkas, gavo daugiausia balsų (1883), nors prieš rinkimus skelbtuose politinių partijų siūlytų kandidatų sąrašuose jis visai net nebuvo įtrauktas. Rinkimai parodė, kad Bendruo-

menės veiklą remia žmonės daugiau domėjosi kandidatų pajėgumu dirbti, o ne jų politine priklausomybe.

— Vytautas Saulius, ligšiolinis "Knygų Lentynos" leidėjas, buvo išrinktas Lituanistikos Instituto mecenatu įvertinant jo stambų finansinį įnašą leidžiant "Knygų Lentyną". Vytautas Saulius yra išleidęs ir eilę grožinės literatūros leidinių.

— Dail. Romas Viesulas, Santaros Garbės Filisteris, jau antrą kartą gavo "Guggenheim Fellowship". Tai stambi finansinė subsidija skiriama savo kūrybinėje srityje tik ypatingai

pasižymėjusiems kūrėjams. Gavęs pirmą kartą šią subsidiją dail. Romas Viesulas sukūrė litografijų ciklą lietuvių liaudies dainų temomis. Šią antrąją premiją jis taip pat planuoja panaudoti sukūrimui serijos litografijų.

— **Juliaus Kaupo Raštams Leisti Komitetui įnašus prisiuntė:** Elena Valiūnienė 100 dol., dr. F. Kaunas 25 dol., Jūratė Pečiūrienė 20 dol., Iž. ir K. Černiai 10 dol., Ald. ir Alf. Ponečiai 10 dol., El. ir J. Baublys 10 dol., dr. V. ir C. Kazlowski 10 dol., P. Zaranka 5 dol., S. Kaulnelienė 5 dol., kun. K. Šimaitis 2 dol. Norintieji pagelbėti išleisti vertingą rašytojo dr. Juliaus Kaupo literatūrinį palikimą savo įnašus prašomi siųsti Komitetui adresu: V. Adamkavičius, Tabor Farm, Sodus, Mich.

— **Dr. Leonas Sabaliūnas** skaitys paskaitą apie Amerikos kolonializmą bendroje studijų savaitėje, kuri įvyks š.m. rugpiučio mėn. 9-16 d.d. Dainavos stovyklavietėje. Ši studijų savaitė bus pirmasis bandymas suvežti įvairių organizacijų akademikus panagrinėti bendras visiems lietuviams problemas.

— **Dr. Vytautas Kavolis** skaitė paskaitą apie "Socialines klases ir meninius stilius" Ohio Valley Sociologų Draugijos metiniame suvažiavime Columbus, Ohio.

— **Nijolė Čepulkauskienė** per rinkta Lietuvių Teisinių Draugijos Chicagos skyriaus sekretore.

— **Dr. Henrikas Nagys** išrinktas į Kanados Lietuvių Fondo Tarybą. Fondas šiuo metu renka įnašus visoje Kanadoje ir planuoja remti lietuviškąją veiklą iš gautų procentų, taip kaip ir JAV Lietuvių Fondas. Dr. Henrikas Nagys yra taip pat Kanados Kultūros Tarybos pirmininku.

— **Lietuvių krepšinininkų išvykai į Australiją** paremti Santaros-Šviesos Chicagos skyriaus valdyba paskyrė 25 dol. auką. Ši išvyka neabejotinai plačiai pasitarnaus Lietuvos vardo iškilimui Australijoje ir sustiprins jaunosios kartos lietuviškąją dvasią. Lauktina, kad lietuvių visuomenė savo gausiomis

MAŽVYDIS...

(Atkelta iš 2-ro psl.)

tijoje nėra išlikę kokių nors Mažvydžio pavardės pėdsakų ar palaikų? Žinoma — yra. Neturiu prie rankos Lietuvos žemėlapiu su valsčių ribomis, tai negaliu tiksliai pasakyti ar Skuodo ar Salantų valsčiuje, Kretingos apskrityje yra kaimas (soda) Mažvydė (Mažvydžiai). Šito kaimo pavadinimas yra kilęs nuo pavardės Mažvydis. Jei būtų kilęs nuo pav. Mažvydas, būtų kaimas Mažvida (Mažvydai), taip kaip yra kaimas Tarvidė (Tarvydai), maždaug puskelėje tarp Kretingos ir Darbėnų.

Tai vot, mūsų pirmosios lietuviškos knygos tėvo pavardė, jei jis buvo žemaitis, buvo Mažvydis o ne Mažvids — Mažvydas. Gal iš Mažvydių kaimo jis buvo ir kilęs. **A. Pleškys**

aukomis padės šią išvyką pravesti.

— **Lietuvių Fondo narių suvažiavime** Santaros-Šviesos Federaciją atstovavo Centro Valdybos pirmininkas dr. Jonas Valaitis. Į suvažiavimo prezidentumą ir mandatų komisiją buvo išrinktas dr. Gediminas Balukas. Suvažiavimas praėjo labai darbingai ir ryškiai parodė Fondo stiprėjimą lietuvių visuomenėje.

— **Santaros-Šviesos Federacijos Chicagos skyrius** birželio 20-21 d.d. organizuoja vasaros išvyką į p. p. Ambutavičių vasarvietę Pottawattomie prie Benton Harbor. Išvykos programai praveisti pakviestas Antrojo Kaimo kolektyvas.

— **Santaros-Šviesos Federacijos visuotinas suvažiavimas** įvyks, kaip visuomet, rugsėjo mėnesio pradžioje (8-13 d.d.), tuojau po Darbo dienos savaitgalio. Suvažiavimui planuojama įvairi visuomeninė, kultūrinė ir meninė programa. Federacijos nariai kviečiami taip susitvarkyti atostogas jau dabar, kad galėtų suvažiavime dalyvauti visą savaitę.

CHICAGOS ŠVARIASIAUS IR MODERNISKIAUSIAS DARZAS
BUČO DARŽAS
WILLOW WEST INN
AND PICNIC GROVE
83rd and Willow Springs Road
WILLOW SPRINGS, ILL.

Danų kilmės Amerikos tenoras Lauritz Melchior, 74 metų, susituoė Hollywoode su Mary Markham, 40 metų.

PSICHOLOGIJOS PATARĖJAS

Paremtas pedagogų psichologų mokslinių tyrinėjimų duomenimis
Redaguoja Med. Daktaras Jonas Adomavičius,
Amerikos Lietuvių Vaiko Ugdymo Draugijos, Inc. — Alvudo atstovas

VAIKO VARGAI — ŠEIMOS VARGAI

Vaiko jausmų nesveikata yra jausmais nesveikoj šeimų įgyta.

Alan F. Leveton, M. D. — Californijos Universiteto vaikų ligų prof. ir psichiatras

Teisingai kalba šeimų Gydy-mo centro direktorius dr. Leveton, Mount Zion ligoninė, St. Francisco universitetiniam susirinkime, pranešdamas apie Jaunuolio Pasaulį. Jis nusi-skundžia, jog per dažnai nelei-stinai besielgiąs jaunuolis atve-damas pas gydytoją, tėvams prašant "jį pataisyti". — Fix him up! — visai nepatiekiant žinių, kaip tą vaiką veikia jo šeimos nuotaikos, koks yra tos šeimos atsinešimas bei nusitei-kimai į gėrybes.

Sakoma, kad reikia dviejų asmenų, idant vieną asmenį susirgindus — supykinus. O supykinas žmogus visada elgiasi neteisingai. Supykinto jaunuolio elgsenos niekas nepagerins tol, kol jaunuolio jausmai — nusiteikimai nebus sutvarkyti. Pvz., negalima reikalauti iš vaikų bei organizacijos narių blaivumo - negirtuokliavimo tada, kai tėvai bei kiti suaugusieji girtauja viešojoje salėje, vaikus čia pat prie atskiro stalo, tiesa, be svaigalų vaišindami. Vaikai viską mato ir pasilaukia. Tokie vaikai net ir skautų organizacijon patekę — girtauja. Jie, pvz., gavę iš Jaunimo Centro direkto-riaus leidimą vien geros gurdė-nojimui, kojū ima nepavilkti pūnšo prisilupę. Šituo atveju ne vaikus reikia "fiksyti", bet tėvams reikia subręsti, idant jie savų girtavimų liautųsi piktinge mažutėlinis.

Patarimai vaikų tvarkymo reikalu yra beverčiai, jei nenurodoma pavyzdžių kaip tai atlikti

Suaugusiųjų brandinimas — jausmais tvarkymasis yra labai sunkus darbas, kai jis ne laiku pradedamas. Tvarkingai ug-dant — teigiamais pavyzdžiais, o ne pamokslais, vaikus įtako-jant — be sunkumo vaikas išsi-vysto į subrendusį žmogų. Jausmų tvarkymas tiek pas vaikus, tiek pas suaugusius galimas tik mokslo dėsniais vadovaujantis. Juk taip mes elgiamės da-bar tvarkydami žmogaus kūno ir proto negales. Šiandien dau-geliui mūsiškių neaišku, jog kūno ir proto sveikatos negana, idant žmogus būtų sveikas — laimingas. Žmogui reikia dar ir jausmų darnos. Tik trigubai sveikas žmogus yra iš tikrųjų sveikas. Šita šiandien kaip uola tvirta mediciniška tiesa daugeliui mūsiškių nėra prie širdies. Mes, pvz., gatvių kryžkelėse ap-saugome vaikus nuo kūno su-žalojimo net speciales policinin-kes pastatę, bet jį sveiku kūnu ir pralavintu mokykloje protu grįžusį į namus mes sirgdina-me, jo jausmus žalojame barda-miesi, rūkydami, kortuodami, svaigindamiesi, ir, pagaliau —

nevisuomeniškais norais pasi-kaustę, į Bendruomenės viršū-nes besiverždami.

Iš jausmais nesveiko žmogaus niekam nėra gero — nei vaikui, nei visuomenei. Tik jausmais bent pakankamai susitvarkiu-siems paėmus visas atsakingas vietas, galės prasidėti tinkamas vaikų ir suaugusiųjų jausmų tvarkymas. Dabar per dažnai tėvams bergždžiai pamokslauja-ma: "Tvarkykite savo vaikus", nepasakant kaip tai padaryti, ne-suderinant tinkamų sąlygų vai-kų tvarkymui ir nekreipiant dė-mesio į neteisingai besielgiančio vaiko nusiteikimus bei reikalus. Visi tuščiažodžiaujantieji patarėjai šiandien turi išeiti dirbti — dirbti daug įvairiopa, pasi-aukojant ir nemažai prakaito iš-liejant.

Reikia suorganizuoti visus lietuvius į grupes vien vienas kito visokeriopam rėmimui. Tokių grupių asmens vienas kitą veiks savo jausmų dar-na — silpnesnieji bus teigiamai įta-kojami jausmais sustiprėju-siųjų. Tada prasidės tikrai me-diciniškas jausmų tvarkymas suaugusiųjų tarpe — jis persi-duos vaikams: dvigubai laimė-sim. Tada pranyks tokie daly-kai, kad vaikai Litanistinės mokyklos parengime pasirengę pagerbt motinas — jų neranda salėje: anas, mat, jausmų ne-tvarka dabar dažnai nuveda prie kortų bei gėralų su apkal-bom. Jausmais susveikus nesi-skųskim, jog "gaila, kad mažai lietuvių atsilankė" į kultūringų amerikiečių aukštai vertinamą mūsų menininko koncertą, pa-rodą ar mūsų šviesuolio paskai-tą... Žodžiu, pirmiausia reikia tvarkyti suaugusiems — šeimai, tada ir be specialaus tvar-kymo tvarkingai bręs vaikai į visapusiškai sveikus žmones.

Tik čia pačioj pradžioj nepa-darykim klaidos — nepaveskim jausmų sveikėjimo tvarkymą kokiai organizacijai, religijai, auklėjimo sistemai ar mokyklai, ar kam kitam, o imkime patys savo jausmus tvarkyti, gydytojų padedami, taip, kaip mes tvar-komės kūno bei proto negales.

Dvejopa jaunuolių sunkenybė

Jaunuolį supa dvejopa didžio-ji sunkenybė: jis susiduria su atbundenčiu lyties reikalu ir ima pajusti dabartinio laiko dvasią. Dr. Leveton tvirtina, kad daugelis jaunuolių dėl dabartinių laikų nuotaikų nusimena, o kai kurie ir nusižudo. Kiti perank-sti patenka į dabartinio gyvenimo tekumą. Geriausiai, gi, jau-čiasi tie jaunuoliai, kurie savo laiką pajėgia sunaudoti prasmingų tikslų atsiekimui ir tiki-ši tuos užsibrėžimus savo gyve-nime atsieksią.

Tvarkykimės tėvai — susitvarkys vaikai

Minėtam universitetiniam su-sirinkime visi kalbėjusieji tvirtino, kad dauguma jaunuolių vargų kyla iš tėvų nusižengimo apsileidžiant savo pareigose, ar savas pareigas kitam pavedant.

Iš Tuskegee Instituto Gailen-tingų Seserų Mokyklos dekanė Mrs. Lillian Holland Harvey tvirtino, kad amerikiečiai nusi-grėžia nuo jaunuolių intelektualiai, fiziniai ir jausminiai. Pa-vieniai, anot jos, čionykščiai žmonės manosi esą jaunuolių globėjai, mylėtojai ir apsaugo-tojai. Bet grupėje — žmonės nori, kad jaunuoliai suaugusių-jų tarpe nesimaišytų — tegul jie sau būtų mokykloj, stovyk-loj ar kur kitur, kad tik jie suaugusiems laiko neužimtų ir kad nereiktų suaugusiems ilgai su jaunaisiais būti.

Minėtame universitetiniame susirinkime suaugusiuosius kaltino dar ir kitas kalbėtojas: Mi-chigano Universiteto auklėja-mosios psichologijos profeso-rius William C. Morse. Jis tvirtino, kad ilgas šaltasis karas tarp tėvų ir vaikų nuolat vyksta, da-linai dėl to, kad tėvai elgiasi kaip nesubrendę asmenys: jie duoda tam tikrą laisvę vaikams ir po to tiems vaikams duoda suprasti, kad jie nukentės, jei duota laisve naudosis. Toks tė-vų elgesys, anot minėto profesoriaus, iššaukia jaunuolyje ne-saugumo jausmą.

Taigi, liaukimės mes lietuviai vieni kitus kaltinę dėl blogų lai-kų, dėl neleistino vaikų elgesio. Vieton to — imkime, gydytojų ir psichologų patariamai, kreipti dėmesį į svarbiausią dalyką — į ko greitesnį ir ko stipresnį savo jausmų susitvarkymą. Ta-da ir mūsų vaikams susitvarkyti bus daug lengviau.

Pasiskaityti: Medical Tribune, Vol. 5, No. 40, May 4, 1964.

PIRKITE JAV TAUPYMO BONUS

MOTERIMS IR VYRAMS

Galvos odos ir plaukų priežiūra

Speciali formula
1-25849

JIB išgydo pleiskanas, šašus, niežėjimą, plaukų slinkimą; gražina natūralią plaukų spalvą. JIB vartodamas ne-nupliksi ir nepažilsis — 100% garantija. JIB 8 uncijų užtenka 16 savaičių. *PPD — \$5.50, jei COD — plus 50c.

Siunčiame paštu ir į visus lais-vus kraštus: siųskite Money Order ir apmokėkite siuntimą.

JIB LABORATORIJA,
1437 So. 49th Ave. ir
Drugstore, 5000 W. 16 St.
abu Cicero, Ill., 60650.

TAUPLYKITE PINIGUS PIRKdami VITAMINUS

ŽEMIAUSIOS KAINOS

VISI ŠIMTAIS

VITAMINAS A, — 25,000 vie- netų	\$1.09
VITAMINAS C, 100 mg.	\$0.79
VITAMINAS B, 100 mg.	\$0.98
VITAMINAS B-12, 25 mg.	\$1.29
IVAIRŪS VIT. su B-12	\$1.19
A. P. C. skausmui malšinti tabletes	\$0.49
THERAPEUTIC M. su mine- ralais	\$3.79
GERIATRIC MULTIVITAMI- NAI, 40 metų sulauku- siems žmonėms	\$3.19
30 c. GARFIELD nuo galvos skausmų milteliai 5 už... ..	\$1.00
500 OINTMENT tepalai vi- soms odų ligoms nuo \$1.25 iki \$6.00 už šotelį.	

The REXALL Store

UNION DRUG CO.

35th and HALSTED STREET

(Šiaurinis kampas)

Telefonas: YArds 7-6917

CHICAGO 8, ILL.

Atdara kasdien nuo 7 val. ryto iki
11 val. vakaro, o sekmadieniais
nuo 10 ryto iki 8 val. vakaro.
Rašyti galite įūsų gimtąja kalba

PASIMATYKIT SU STANLEY LITVINU

APIE SAVO NAMO
INSULACIJOS PROBLEMAS

Dabar yra lai-
kas tinkamai
įrengti savo
namą vasarai
ir žiemai.

Mes turime išdirbtą reputaciją pilno pasirinkimo A-1 rūšies
stako lentų ir namams materialų.

CARR-MOODY LUMBER COMPANY

3039 SO. HALSTED STREET — Tel.: VICTORY 2-1272

STANLEY LITVINAS, Mrg. — LIETUVIAI SALESMONAI

NELAUKITE - RYTOJ GALI BŪTI PERVELU!

Jei norite užsitikrinti nuo ugnies namus, baldus, automobilius,
ar šiaip ką apdrausti, reikalaukite agento, arba brokerio, kad jis
parūpintų jums polisą per mūsų kompaniją. Nelaimėi išitikus,
neturėsite jokių nemalonių.

"Mes esame pirmaklasiai nariai Chicago Board of Underwriters"

O'MALLEY & McKAY, Inc.

222 WEST ADAMS STREET KAMBARYS 1043
Telefonas: Central 6-5206

Generaliniai Agentai šių Kompanijų:

COLUMBIA INSURANCE COMPANY
PEARL ASSURANCE COMPANY
LUMBERMEN'S INSURANCE COMPANY
MASSACHUSETTS FIRE & MARINE INSURANCE CO.
MICHIGAN FIRE & MARINE INSURANCE COMPANY
AMERICAN AUTOMOBILE INSURANCE CO.
MASSACHUSETTS BONDING & INSURANCE CO.

ROSELANDO IR W. PULLMANO LIETUVIAI

Rašo ALEKSAS AMBROZE

(Tęsinys)

Socialistų veikimas pradėjo skliti ir kitoje vietoje. 1894 atvyko Amerikon Stasy Malevskis ir Brooklyne įsteigė Apšvietos draugiją, kurios nariams ir pašaliečiams skaitė kas savaitę paskaitas, socializmo ir mokslo temomis.

Ereminas tuo metu įkūrė pirmąjį Amerikos lietuvių darbininkų Mildos chorą. Malevskis bendradarbiavo su Ereminu, pritaikydamas lietuvių dainoms svetimtautiškas melodijas. Tūlą laiką Malevskis redagavo Šliupo Naują Gadynę, o 1901 bendradarbiavo V. Daukšio Lietuvyje, kur yra jo straipsniai apie lietuvių profėvių gyvenimo Sibire pėdsakus, užsilikusius suomiškų tautelių kalbose. (Lietuvis, N. 14 — 22, 1901, — J. O. Širvydas.).

1896 — 98 R. P. Kuncomas Pensylvanijos lietuvių kolonijose suorganizavo 5 liet. socialistų darbo partijos kuopas. Socialistų kuopas steigė ir kiti kalbėtojai.

1897 Lattimore, Pa., anglių kasykloje neorganizuoti darbininkai išėjo į streiką. Sekančią dieną susitarė eiti į kitą kasyklą pakalbinti, kad ir jie prisidėtų. Kada darbininkai susigrupavę pradėjo eiti, tai Lattimore šerifas Martinas ir kasyklų kompanijų samdiniai, pastojo eisenai kelią, nušovė 21 darbininką ir sužeidė apie 50. Nušautųjų tarpe buvo 5 lietuvių: Antanas Grikiš, paliko žmoną ir du vaikus; Jonas Tarnavičius 40 metų, paliko žmoną ir tris vaikus; Pranas Kaidėlis, Rapolas Rakevičius ir Jokūbas Tamošiūnas. Tas įvykis mūsų visuomenę labai sujaudino. Rengta protesto susirinkimai ir rinkta aukos bylai prieš šerifą.

Scrantono laikraščiuose tilpo katalikų arkivyskupo O'Hara nuomonė, kurią jis išreiškė tokiais žodžiais: "Atėjūnai yra kaip sruta dėl šios šalies ir verti tik sušaudyti." Dėl tokio biaraus išsireiškimo, kilo protestai prieš arkivyskupą, kuris po kiek laiko savo išsitarimą visai atšaukė.

Trumpu laiku po anų skerdynių dr. Šliupas nuvykęs pas kun. Kaupą, kuris tuo laiku Scrantone klebonavo, paprašė, kad kun. Kaupas sušauktų viešą susirinkimą ir kad jis pats ten pribūtų. Kaupas prižadėjo. Šliupas pasamdė svetainę. Kaupas iš kasyklos paskelbė susirinkimą, bet pats atsisakė pribūti.

Susirinkimas pavyko. Kalbėjo Šliupas apie skerdynę, apie darbininkų susiorganizavimą ir socializmą, aiškinau mas jo prasme (Korespondentas aprašydamas tą susirinkimą pastebėjo, kad Šliupas tenai nekludė tikybos). Po prkalbų buvo įsteigta socialistų kuopa iš 76 narių.

1899 įsikūrė liet. socialistų klubas Brooklyne, kurio sekretorium buvo Jonas Naujokas (Raisto vertėjas). Nariai mokėjo po 25 centus į mėnesį. Buvo nutarę įsigyti patalpas knygynui ir skaityklai.

1899 4.10. Scantono liet. socialistų partijos kuopa surengė pirmą koncertą, kurį atliko Mildos Giedorių Draugija iš New Yorko. Buvo kelios kalbos. Įžanga buvo vyrams — 35 c. moterims — veltui.

1899. 3.6. Philadelphiajioje įsikūrė liet. socialistų darbo partijos kuopa. Šliupas viešai per spaudą ragino liet. socialistus įkurti savo partijos centrą.

Kai rytinėje Penn. dalyje dar tik brendo bruzdėjimas, Allegheny mieste jau 1899 liet. soc. kuopa turėjo savo patalpas. Ji išleido \$200 knygoms pirkti. Smarkiai veikė ir Pittsburgo šeštoji k., kuri taip pat turėjo savo patalpas, knygyną, o 1900 leido savaitinuką, pavadintą Ateitis.

1899 Čikagoje įsikūrė liet. soc. darbo partijos k. iš 24 narių, į kurios pirmutinę valdybą įėjo: S. Kodis organizatorium, A. Lalis, sekretorium, M. Dovidaitis išdininku ir K. Kazokas fin. sekretorium.

1902 šios kuopos pastangomis buvo išleistas Darbininkas, neperijodiškas darbininkų laikraštis. Redagavo A. Lalis. 1903-2 išėjo N. 2-ras, 64 puslapių.

Spring Valley, Ill., 1900 įsikūrė liet. soc. darbo partijos k. iš 23 narių. Tuo metu čikagiečių k. sumažėjo. 1903 beturėjo 8 narius; sekr. buvo J. L. Žukauskas, išd. J. Girijotas.

1903 dr. Želienė aplankė rytinėse valstybėse 10 miestų su prakalbomis. Visur kalbėjo dvi dienas, tik Waterbury, Conn., kalbėjo keturias dienas. (Lietuvis).

Pradėta plačiau kalbėti apie reikalą steigti liet. soc. partijos centrą. Be Šliupo, kuris 1899 ragino socialistus vienyti, prabilo ir jo kuopa Philadelphiajioje įdėdama atsišaukimą (V. L.) į kitų miestų lietuvius. Be to, toje pačioje Vienybėje L., vienas Lietuvos social-demokratas pataria amerikiečiams kurti Lietuvos social-demokratų partijos šaką, kuri galėtų net į tarptautinį socialistų Kongresą savo atstovą siųsti. Jis taip pat siūlė skirti laisvamanius nuo socialistų, nes laisvamanybė, kaip anti-tikybinis veiksnys, nejungia darbininkų, bet skaldo. Socialistų organizacija privalo tiktį visiems, kurie

trokšta tėvynei politinės laisvės ir būvio pagerinimo visiems darbininkams.

V. Dembskis cituoja (be autoriaus leidimo) Lietuvos listų veikėjo laišką nuosakiai išaiškinusį Amerikos lietuvių socialistų organizacijos pagrindą. "Amerikos lietuvis, proletaras — laiškas sako — gyvena kitokiame politinėse, ekonominėse ir visuomeninėse sąlygose. Todėl turi skirtingų, negu Lietuvos darbininkai reikalų. Amerikiečiams reikia atskiros organizacijos. Tačiau, Amerikoje jis dar nepilnai įsipilietinęs. Jis tebegyvena dvasiniai Lietuvos reikalais. Jis gyvena Amerikoje, bet mintis į Lietuvą skrieja. Vien tik Amerikos reikalais pasigandinti jis negali — tai jam permaža. Kitais žodžiais, Amerikos lietuvių darbininko programa tai vietos reikalais papildyta Lietuvos soc. dem. programa. Vienais reikalais ekonominiams reikalais besirūpindami, liet. darbininkai Amerikoje būsią silpni. Bet pagal L. S. D. P. programą susiorganizavus, jų paskirtis puiki. Jie stipriai šelptų savo draugus Lietuvoje, jiems drašos suteikdami, Lietuvos draugai juos gaivintų ir revoliucintų." (J. O. Širvydas, 216 pus.).

1900 Ateitis N. 7 rašo: "Čion mes turime sutvėrė Social Demokratų klubą, į kurį buvome skaitlingai susirašę, bet kaip tik respublikonai pažadėjo po silklą alaus, tai visi kibę prie raugalo ir likos mūs, tvirtų sąnarių, vos apie 30."

Ateityje, 1900 No. 5 rašoma:

"Waterbury, Conn. sziuomi pranezame visiems Lietuvams darbininkams Amerikoje ir Lietuvoje, jogei mes, Waterburio Lietuviai darbininkai 1900 m. spalio 4 d. laikėme susirinkimą ant kurio likosi sutverta kuopa po vardu "Section of Socialist Labor Party", su nutarimu, kad prigulėti prie tarptautiško centralizsko ir veikti isz vien su visomis kitomis tautomis ant lauko politizsko kovoje už būvį. "Ateitį" už organą Lietuvų Socialistų likosi nutarta dabar dar nepriimti, nes kaip dėl socialistų darbininkų randame ją neatsakančią, dėl to, kad straipsnių apie Socializmą į jos turinį labai mažai patelpa, ir tie patys, kaip dabar patėmijome isz jos treczio numerio yra pakraipos Social Demokratizsko, o su tais mūsų nuomonės nesutinka; neatsisakome suvis nepriimti, bet reikalaujame, kad "Ateitis" but organu Lietuvų Socialistų Darbininkų."

Pasirašo: "Komitetas"

"Ateitis" duoda įdomų atsakymą:

"Pagiriame Waterburiecius už atvirą iszsireiszkimą savo mislių ir melstume, idant tą patį visi, kuriuos darbininkizskas klausimas apeina, padarytų. Podraug su tuo prime name kaip Waterburieciams taip visiems kitiems, kuriuos tas apeina, kad pakraipa mūsų laikraszezio — "Ateitį" grynai priklausio nuo mūsų paczių, kurie jį leidziame ir ypatingai nuo mūsų iszgalės ji pagerinti, taipgi pareiga kožno lietuviszko socialisto yra dėtis prie mūsų ir užimti savo balsą; jei dabartinis redaktorius mum nepatinka, tai mes galime pasirūpinti gauti kitą, kuris mus geriau užganėdins, mes su juo jokio kontraktio neturime padarę ir jis isz savo puses, kaip broliai Waterburieciai, lenktynes pripažišta už reikalingas, taip kad su mielu noru pasitrauks kožnam, kuris bus gabesnis už jį. Todėl kiekvieno žodžiai bus be vertės, jei jis neprisidės su darbu; pirmiausiu reikalu yra sutverti pajėgą, kaip turėsime pajėgą, tai galėsime nuveikti ką tik norėsim, bet ne ankssziaus — taigi dėkitės prie mus ne vien žodžiu bet ir darbu ir palengvinkit mums mūsų sunkiā užduoti."

Iszleistuvė

Kilas waterburiečių pranešimas

"Waterbury, Conn. Siuomi pranešame visoms Soc. Darbo Partijos kuopoms, jogei mes, Waterburio soc. Darbo Partijos kuopa laikytame susirinkime 1900. XII. 6 dieną nutarėme nesiųsti daugiau mėnesines mokestis (10 centų) į tarptautišką centrališką komitetą, bet laikyti pinigų kuopos kasoje iki laikui, kol bus išrinktas Liet. Socialistų Partijos Centrališkasis Komitetas.

Į komitetą perstatom šias ypatas: Org. dr. J. Šliupą, pagalbininku S. Kodį iš Čikagos, rašt. Naujoką ir išd. Monkevičių.

Už organą Liet. Soc. Darbo Partijos skiriam "Ateitį."

1900 Scantono socialistų darbo partijos kuopa siūlo į centralinį komitetą: dr. J. Šliupą organizatorium, S. Kodį, iš Čikagos, jo pagalbininku, J. Jasaitį, iš Pittsburgo, sekr. ir A. Mankevičių išdininku.

Pittsburgo kuopa parėmė Scantono kuopos sumanymą vienbalsiai.

Į Soc. Darbo Partijos Anglišką centralį išdą mokėjo po 10 c. į mėnesį.

(Bus daugiau)

Kaip kazokas Ermakas užkariavo Sibirą...

P. SIDAS

1583 metų vasario 12 d. Kremliaus didžiulėje carų karūnavimų bei iškilnių salėje viešpatavo grėsminga tyła. Čia prieš carą Joną Žiaurųjį stovėjo, į aulinius batus įsispyręs, kazokas vardu Kolco, bandito ir nenaudos Ermako Timofėjaus adjutantas — pasiuntinys. Net caro dvariškiai negalėjo nuspėti, ką jų Ivanas nulems pribuvėliui. Tačiau Kolco veikė greit ir drąsiai. Pagal jo rankų ženklą į salę įslinko nešikai, dvilinkai palenkė Talimųjų Rytų grobio — brangių kailių naštos, kurią jie paklojo prie caro kojų.

Čia buvo 2,400 sabalų, 500 bebrų ir 200 juodųjų lapių rečiausi ir gražiausi žvėrių kailiai pasauli.

Godusis caras, apstulbintas brangių dovanų reginio, visai nesiklausė žodžių, lydėjusių tas dovanas:

— Jūsų nuolankus tarnas Ermakas, — kalbėjo guvus pasiuntinys, — siunčia Jūsų Didenybei šią duoklę — dovanas kaip lojalumo ir nužemiinto paklusnumo išreikšimą. Prie to prideda tėvynei močiutei — Rusijai ir naują provinciją. Ji vadinasi Sibiras...

Ir tas "priedelis" prie kailių Rusiją aprūpino didžiule teritorija, kuri jos žemių ribas išplėtė iki vieno šeštadalio žemės rutulio paviršiaus, giliai įsikverbusio į Azijos erdves.

Ermakas, Sibiro užkariautojas, kilęs iš Naugardo, buvo pradžioje vergas, vėliau Volgos valtininkas — burliokas, sunkios dalios jis nepaisė. Todėl, nusmeigęs peiliu žiaurųjį skriaudėją — poną, gelbėjo savo gyvybę, pabėgdamas į laisvųjų kazokų gaują.

Tomis dienomis kazokais vadino už įstatymų ribų esančius nusikaltėlius bei banditus, pabėgusius nuo caro keršto ir gyvenančius Volgos - Dono upių slėniuose iš plėšikavimų ir grobimų.

Sąmoningos iškalbos, guvus, klastingas, išvalgus ir milžiniško fizinio sudėjimo bei jėgos Ermakas greit prisimušė į hetmano poziciją, pasidarydamas vadovu vienos iš karingiausių ir žiauriausių kazokų gaujos.

Kadangi kazokai buvo jau išvirtę į tų laikų Rusijos didžiausią grėsmę, tai Jonas Žiaurusis dažnai siuntė savo armijos dalinius juos išnaukinti. Kiekvienos tokios kampanijos pabaigoje baudžiamosios ekspedicijos palikdavo išsitaipę sudegintų kazokų kaimų ir "pakaruoklių galerijomis" paženklandavo Volgos pakrantes.

Apsukrusis Ermakas ne tik sumaniai ir laiku pranykdavo iš baudžiamųjų sričių, bet išvedė savuosius karingus raitelius per pačią Ivano teritorijos širdį į Livoniją, prie Baltijos jūros.

Čia Ermakas galvojo su-

kurti sau kazokų imperiją. Tačiau tam sutiko pasipriešimą iš gerai išlavintos ir apginkluotos švedų kavalerijos, jau prieš jį čia įsikūrusios ir jau valdančios Livoniją. Švedai jau pirmose grūntynėse kazokus gerokai apkapojo bei praretino ir privertė Ermaką gelbėti kailį pabėgimu.

Ermakas tačiau ir po žiauraus pralaimėjimo neišsizadėjo imperatoriškų svajonių — sapnų. Prieš pasitraukdamas iš nesvetingos "viešnagės", jis pasigrobė švedų raitelio šarvus ir juos taip sumaniai sau prisitaikė, kad jie virto legenda, pagrįsta stebuklinga galia, burtais, talismanu. Ir kur tik Ermakas pasirodydavo tuose šarvuose, jo kazokų gauja garsėjo pergalemis, gausiomis didžiuliais grobiais ir gražių merginų laimikiais...

Pagaliam Ermako karo žygių garsas pasiekė ir galingą pirklį Stroganovų padermę, gyvenančią plačiuose Uralo kalnų pakraščiuose. Jų turtingi dvari nuolatos buvo puldinėjami totorių plėšikų. Todėl Maksimas Stroganovas pakvietė Ermaką su visa kazokų gauja apsigyventi jo žemėje ir už gerą atlyginimą ginti jo teritorijos rubežius.

Kaip vadas jau 5,000 kazokų, Ermakas noriai priėmė Stroganovų pasiūlytą tarnybą. Plėšikaujantis Uralo totorių princas Beguli staiga atsimušė į spiečių banditų, pasižymėjusių nemažesniu atkaklumu ir brutalumu, kaip jis pats. Todėl plėšikaujantieji totoriai greitai buvo sunaikinti, o pats Beguli pateko į nelaisvę, kur jam nukirto galvą.

Pritrūkus su kuo kariauti, Ermakas ir jo kazokai ėmė terorizuoti Stroganovų pavaldinius. Nors kasdienybėje Ermakas ir stengėsi palaikyti saviškių tarpe geležinę drausmę, tačiau šventiškomis progomis jo "spiečius" dažnai pašėldavo.

Ir kai kazokai pasirodydavo kaimyniniuose miesteliuose bei kaimuose, jų gyventojai užklesdavo duris bei uždangydavo langus ir klupodavo ant kelių išganymo maldai. Pasigėrimų kvaituly kazokai grobdavo jaunas merginas, vogdavo kiekvieną užtikną arkli ir degindavo namus tų, kurie tik pasipriešindavo jų sauvalei. Stroganovų padermė tada pajautė mirtiną baimę ir žiaurią nuoskaudą iš savo samdytų "gynėjų".

Pagaliam Maksimas Stroganovas sugalvojo išausti Ermakui tautiškų metmenų pasaką apie garsius ir milžiniškus turtus, užtiktus už Uralo kalnų.

Pasiūlytas grobis neribotiems plėšimų įgeidžiams, įžiebė kazokų vado alkaną vaizduotę, tačiau jo vyrai nebuvo tam entuziastai. Jie baiminosi legendarinio mongolų

imperatoriaus galios, kuri nežmoniškai valdė "tamsiąją šalį", iš kurios nė vienas net ir apsukriausias avantiuristas nebuvo grįžęs.

Apie tą Sibiro imperatorių plito paskalos kaipo apie pabaisą su vilko galva ir turintį milijonus žiauriai karingų vyrų.

Tačiau Ermakas turėjo patirtį kaip susitvarkyti su bambakliais bei bailiais. Vieną iš jų, daugiausia ir garsiai pasižymėjusį bambaklį Mešariją, nubaudė sekančiai: surišo jam rankas ir kojas, jo drabužius pripildė smėlio ir jį pamirkė 15-kos inčių upės tekėjime. Ištiesęs kaklą, nusikaltėlis kazokas galėjo pradžioje nosį laikyti dar viršum vandens, tačiau palaipsniui jo kaklo raumenys ilso ir jo galva vis dažniau nėrė po vandeniu ir pagaliau jis, pamažu kankindamasis, prigerė.

1580 metų sausio mėnesį Ermakas su 1,600 kazokų pradėjo ilgą žygį skersai Uralo kalnus į Sibirą. Jis pasiėmė tris patrankas, bet nė vieno arklio. Su sulenktomis nugaromis kazokai tempė gremėdišką artileriją per stačius kalnagubrius bei prarajas.

Tas kalnų pražygiavimas užtruko 19 vargingų ir nuotykingų mėnesių. Ermakao vyrai be galo išsieikvojo kol 1581 metų rugsėjo mėnesį pasiekė Turos upę, kur prasidėjo Sibiro chano Kučumo imperija.

Ermakas buvo per gudrus, kad išvargusią gaują tuoju metu į mūšį. Vietoje to jis nuolankiai maldavo chaną suteikti jam nedidelę teritoriją, kurioje jie taikingai užbaigtų likusias amžiaus dienas. Kučumas patenkinio jo prašymą.

Ir apie ištusius metus Ermakas leido savo vyrams ilsėtis bei stiprėti, kai tuo tarpu jis pats atidžiai studijavo planus, kaip užkariauti "viešnagės šalį".

Tada kazokai patyrė tokią geležinę drausmę, kokios iki tol jie nepažino. Betkuris jų, pareiškęs gimtinės nostalgiją, buvo pakabinamas už kojų tol, kol tą "ligą" išvemdavo. O vienam kazokui, kuris nusikraudė totorių merginą, buvo nulupti nagai. Kazokų vyresnysis vardu Ilorkop buvo taip nubaustas: jo liežuvis buvo prie medžio prikaltas ir jis mirtinai užplaktas. Nusikaltimas: jis nusigėręs muštynėse užmušė mongolą.

Suktas Ermakas greitai patyrė, kad galingasis chanas turi "molines kojas". Mat, jis nevaldė jungtinės tautos, o tik palaidą federaciją mišrių genčių, daugumas narių buvo klajokliai. Vieni jo pavaldiniai buvo magometonai, o kiti — dar pagonys.

Chano Kučumo asmeninė gvardija, sudaryta iš tikrų totorių, palikuonių tų kariautojų, kurie bemaž užkariavo visą Rusiją, dėl retų karo žygių buvo apskaitusi ir bendrai, nekenčiama jų pavergtų

genčių. Todėl Ermakas ir pasirinko palaipsnį užkariavimų politiką.

1582 metų gegužės mėnesį Ermakas pakrovė ant sielių bei barzų 800 kazokų ir pasiėjo žemyn Turos upe. Jie giliai įsiveržė į chano teritoriją, kol sutiko pirmuosius priešus, vadovaujamus vietinio vado Epančos. Pastarieji pasveikino kazokų "flotiliją" strėlių spiečium. Tačiau nepažindami nei muškietų, nei patrankų naikinančios galios, didžia dalimi buvo išžudyti bei išsklaidyti, vos iššovus tuziną salvių iš tų trijų patrankų, kurias kazokai buvo pertempę per Uralo kalnus.

Tuo būdu kazokai užėmė pirmą priešų "sostinę", o Epančą pabėgo. Ir vėl kazokai nusivylė, kai jų vadas paglemžė iš jų prigimtine teisę pasiplėšti. Jų didesniam siekvartui Ermakas išlaisvino belaisvius, karališkai juos pamaitino ir leido grįžti į namus, patikrindamas, kad jis nė vienas jų negeidžiaš Blogo. Tik vieno jis trokštąs, tai sunaikinti chaną Kučumą, kurio ir jie nekenčia.

Palcisti belaisviai paskleidė fantastiškus gandus apie Ermako didžiadvasiškumą ir drąsumą. Jo šarvai, pasokojo jie, esą stebuklingi ir neperšamami, ir jis vien tik seilių spūviuiais galįs apžabalinėti priešų minias...

Vispusiškoje panikoje chanas Kučumas skubiai surinko karių armiją, pavesdamas jos vadovavimą karo ministrui Tausan'ui. 1582 m. gegužės m. 30 d. kazokai ir totoriai susikirto prie Tobol'o upės. Bet tada Ermako reputacija, kaip nenugalimo burtininko, buvo jau susilpninusi priešų moralę bei karingumą.

Tausan narsiai vykdė pareigas, ragindamas savuosius "Mirkite už Didįjį Pranašą!", tačiau išgąsdinti jo daliniai pakriko ir išbėgiojo, vos pasigirdus pirmoms muškietų salvėms. Pats Tausan pateko į nelaisvę.

Dabar Tausan ruošėsi lėtai kankinimų mirčiai. Tačiau jis didžiai nustebo, kai Ermakas pakvietė jį į palapinę ir pasiūlė išgerti rytietišką papročiu už bendrą draugystę.

Draugiškų vaišių metu Ermakas diplomatiškai "svečiui" pareiškė, kad chano pasipriešinimas esąs beviltiškas, nes nauja kazokų armija, 40 kartų skaitlingesnė, jau žengianti per Uralo kalnus... Po to jis Tausaną paleido laisvėn.

Kazokai, dar vis godūs plėšimams, dabar dar labiau įsitikino, kad jų vadas išprotėjo. Taip pat kai kurie jų tikrai baiminosi bekraste, paslaptinga šalimi, kurią jie užgrobė, o ypač juos gąsdino besitartinanti šurkšti rytų žiema.

Ermakas pašaipiai tada paskelbė, kad kiekvienas nepatenkintas kazokas galįs grįžti,

(Tęsinys 8-me psl.)

MENO ŽINIOS

Redaguoja MIKAS ŠILEIKIS

Skulptoriams ir architektams

visam krašte skelbiamas konkursas

Fairmount Park Art Association, Philadelphia, Pa., skelbia platų konkursą skulptoriams ir architektams bei sugebantiems menininkams pagaminti Benjamin Franklin Parkway fontanui projektą. Fontanui vieta paskirta tarp Philadelphia muziejaus ir miesto rotušės aikštėje. Paminklinis fontanas neprivalo kainuoti daugiau, kaip pusę milijono dolerių, įskaitant mechaniskus įrengimus.

10 premijų sudaro \$35,000 sumą. Pirmą premiją laimėjęs gaus \$12,500 ir reguliarių atlyginimų už darbą. Jury komisija projektui atrinkti: Jacques Lipchitz, Theodore Roszak, skulptoriai, ir I. M. Pei ir Paul M. Rudolph, architektai.

Konkurse nurodoma, jog neturi būti formalus Benjamin Franklino paminklas, bet turi simbolizuoti vandens judėjimą. Konkursantas gali pasirinkti ypatingą simbolizmo temą arba kokią kitą reikšmingą formą.

Dėl informacijų galima rašyti: Philip Price, President Fairmount Park Art Association, Philadelphia, Pa.

Chicagai reikia kito muziejaus

Chicagoje seniai kalbama, kad miestui reikalingas antras meno muziejus, nes Meno Institutas paskutiniiais keliais metais nebepricinamas daugumai menininkų; jo parodos nebeatenkina lankytojų. Institutas rengia tiktai abstrakcinio meno parodas, skrupulingai pasirinkdamas nedidelę saujelę iš anksto numatytų menininkų arba rodo iš kolekcionierių surinktus kraštutiniausiai moderniškus darbus. Tūkstančiai taip pat gerų dailininkų visiškai neturi progos į Meno Institutą patekti ir savo darbų niekur kitur parodyti. Komercinių galerijų Chicago turi nedaug. Kai kurios jų tiek mažos, kad negalima nei tuzino darbų išstatyti. Tenkinamasi tokių "šapukių" langais arba siaurais koridoriukais.

Nebereikalo New Yorkas pasidarė Amerikos meno centru, nes tenai yra daug muziejų ir dar daugiau komercinių galerijų, kai kurios iš jų turi aukštą kvalifikaciją. Ten spiečiasi dailininkai, tenai jiems yra daugiau progų išeiti viešumon.

Chicagoje turime dvi senas meno mėgėjų organizacijas: Union Art League ir Municipal Art League, kurios iš reprezentacinių parodų, premijų skyrimo būdu, įsigijo turtingas ir vertingas meno kolekcijas, bet neturi kur to meno laikyti ir publikai parodyti. Reikia naujo muziejaus.

Reikalas pagerės, kai Chicagoje bus baigti statyti Illinoiso universiteto rūmai. Tada bus ir meno galerija.

VYKSTA PARODOS

Dail. R. Bukausko paroda

Šeštadienį, gegužio 30 d., 7:30 v. vakaro Čiurlionio galerijoje atidaroma dail. Romualdo Bukausko tapybos paroda. Atidaryme kalbės Dr. Henrikas Nagys tema "Keletas kontroversinių minčių apie modernųjį meną".

Alumnų antroji paroda

Birželio 6–9 d. d. įvyks šiais metais jau antroji Chicago Meno Instituto Alumnų draugijos grafikos (ir akvarelės) darbų paroda National Design Center, Marina City šiaurės pusėje naujame name. Darbus reikia ten pristatyti prieš parodos atidarymą, minėton vieton. Lankymo valandos: nuo 10:00 ryto iki 4:30 v. popiet. Įėjimas laisvas.

Studentų paroda

Birželio 12 d. Chicago Meno Institute įvyks mokyklos studentų darbų paroda. Ji tęsis iki liepos 12 d.

Ravinia vasaros festivalis

Ravinia parke (Chicago šiauriniame užmiesty) per vasarą rengiami koncertai ir tuo pačiu kartu galima pamatyti meno parodą, kuri atidaroma birželio 21 d. Parodos lankymo valandos nuo 7–10 val. vakaro.

Jungtinė paroda

Mums praneša, kad Association in Art Painting Exhibit, the Austin-Oak Park-River Forest Art League sekmadienį, birželio 7 d. rengia meno parodą Chicago ave. ir Euclid, Oak Parke Artists' Mecca centre. Pradžią 1:30 v. popiet. Bus stipendijų reikalas iškeltas ir programa. Publika kviečiama. Laisvas įėjimas.

KAIP KAZOKAS...

(Atkelta iš 7-to psl.)

jei nebija perkopti atgal Uralo kalnus ir pabaigoje to užsitaruoti Žiauriojo Ivana įniršį...

Kitu atveju, krioke jis kazokiškai: "Totorių sostinė Iskeris jau nebetoli. Žiemai šiltos būveinės ten paruoštos laukia, o taip pat ir gausus bū-

Sezono užbaigimui jauno dailininko paroda

Po eilės gerai pažįstamų ir rekomendacijų nereikalingų vardų, surengusių savo parodas Čiurlionio galerijoje, sezono pabaigai iš tolimojo Montrealio — Kanados, atvyksta jaunosios dailininkų kartos atstovas Romualdas Bukauskas. Jis yra baigęs Ecole des Beaux Arts Montrealyje. Savo abstrakčiais darbais Romualdas Bukauskas gražiai užsirekomendavo Montrealio spaudoje surengdamas tapybos darbų parodą Agnes Lafort galerijoje.

Dar tik prieš porą mėnesių pasibaigė jo darbų paroda naujame C. N. R. Ville Marie dangoraižiniame pastate, kuri tęsėsi ištisą mėnesį.

Be to, dailininkas Romualdas Bukauskas yra nupiešęs dekoracijas statomam Birutės Pūkelevičiūtės filmui.

Savo abstraktinėje kūryboje jaunas dailininkas rodo daug dramatinės jėgos ir gyvenamojo laikotarpio atmosferos plėtojimo.

Parodą rengia Montrealio Akademinis Sambūris. Ryšium su šiuo įvykiu iš Montrealio atvyksta būrelis Sambūrio narių. Atsilankiusieji atidaryman turės progos išgirsti Dr. Henriką Nagį, kuris kalbės tema: "Keletas kontroversinių minčių apie modernųjį meną".

Parodos atidarymas š. m. gegužio 30 dieną — šeštadienį 7:30 val. vakare Čiurlionio galerijoje. A. B.

Poilsio laikas

Vasarai artėjant mūsų kultūrinio veikimo darbai sulėtėja. Čiurlionio galerija per vasarą neveiks. Organizacijos sulėtins arba laikinai nutrauks savo veiklą. Mūsų nepailestamoji spauda, taigi ir "Naujienos", nepaliaus dirbusios ir informuos visuomenę. "Meno žinių" skyrius reguliariai (kas savaitę) gali nepasirodyti.

K o r e k t ū r a : Gegužio 16 d. "Meno žiniose" str. apie Chicago srities meno parodą Meno institute išspausdinta: premija, \$1,200, laimėjo John Connors. Turėjo būti: John Cannon.

"NAUJIENOS" BOLŠEVIKAMS YPA RAKŠTIS JŲ AKYSE

rys lipšnių mongolų merginų...

"Ką jūs renkatės? — jis baubė. "Karą!..." — pasigirdo laukinis vienbalsis staigimas, — ir kazokų armija pajudėjo pirmyn.

Iskeris buvo gerai sustiprintas miestas ant Irlišiaus upės. Besiginę totoriai dangstėsi dvigubu gyvenimo žiedu — žemės pylimu ir medine statine tvora. Chano Kučumo vyriausias sūnus Mahmetkul vadovavo gynėjams.

1582 metų spalio 23 d. kazokų trys patrankos pralaužė gynybos pylimą, o muškietos nužudė daug totorių — gynėjų.

Mūšio įkaršty, kuris pasižymėjo žiaurumu, kovojant vyras prieš vyrą, atsitiktinė muškietos kulka pataikė į vadą Mahumetkulą. Kazokai pačiupo jį ir nusivilko į savo stovyklą.

Chanas Kučumas, pamatęs sūnaus pagrobimą, paliko karališkus rūmus ir per upę pabėgo. Likę totoriai be vadų, metė ginklus ir pasidavė.

Kalbamas mūšis ir iš kazokų pareikalavo 107 gyvybių, kas gerokai praretino jų būrį. Tačiau sekantį rytą atvyko Kučumo pasiuntiniai, prašydami betkokia kaina taikos. Tuo būdu Ermakas ir jo kazokai užkariavo Sibirą.

Po didžiosios pergalės Ermakas pirmiausia pasiskubino pasiųsti į Maskvą adjutantą Kolco su kailių dovanomis apaminti carą Joną Žiaurųjį, kuris noriai atleido nusikaltimus visiems pasmerktiems kazokams.

Nuo to laiko caras, godus prabangių kailių ir kitų Sibiro gėrybių, pradėjo siųsti per Uralą karinius sustiprinimus naujai provincijai.

Chanas Kučumas, kaip žinoma, turėjo silpną valdžią ir nekontroliavo išblaškytų ordų. Tačiau sporadinės kovos vis dar tęsėsi. Mažesni kazokų būriai, nuklydę už miesto, būdavo netikėtai užpuolami ir sunaikinami.

1584 metų rugpiūčio 4 d. Ermakas vadovavo patruliniam būriui, panirusiam pažvejoti mažoje Irlišiaus upės saloje. Iš upės nendrynų žvejus staiga užpuolė totorių partizanai. Kazokai iki paskutinio buvo išžudyti, tik Ermakas dar spėjo panerti upėje.

Bet ši kartą jo stebuklingieji šarvai, kurie jam gyvybę išgalbėjo daugely mūšių, negailestingai jį traukė į upės gelmes. Ir po keleto sekundžių nevaisingos kovos su gamtos stichija, — srauni upės srovė laimėjo ir užvožė amžinybės dangtelį ant jo galvos... ir tas Sibiro užkariautojas jau daugiau neiškilo į paviršių... O to Ermako laimikis Sibiras, sekančių amžių bėgyje, virto nuožmiu ir negailestingu genocido maldūnu, kuris malė ir dar mala milijonų nekaltų jo palikuonių rusų ir kitų jų pavergtų tautų žmonių gyvybes... Bet apie tai kitą kartą.